

Godard on Godard

Die Zeitin Katja Nicodemus haastatteli elokuvaohjaaja Jean-Luc Godardia, ja ajatustenvaihto julkaistiin lokakuun ensimmäisellä viikolla. Nimellisesti tarkoituksena oli keskustella Godardin viimevuotisesta työstä *Film Socialisme*, mutta aiheesta päästiin ainakin nimellisesti kiitettävän kauas kuten Godardin tekniikkasepsikseen ja sekarotuiheen koiraan.

Kännykätön ja nettiyhteydetön Godard ei vastusta verkkoja vankumattomasti. Saadessaan kuulla kiintoisasta verkkotarjonnasta hän menee ystävättärensä luo katsomaan, mitä internet pitää sisällään. Mutta Godard uskoo, että nyky maailmassa häntä heiluttaa koiraa eli tekniikka hallitsee ihmistä. Matkapuhelimien ja tietoverkkojen mukanaan tuomaa ympärivuorokautista saavutettavuutta hän pitää pelkästään rivona. Kommunikaation mahdollisuus on itse asiassa kommunikaation imperatiivi, joka pakottaa ihmiset olemaan yhteydessä toisiinsa täysin pidäkkeettömästi. Ihmiset voisivat tosin vapautua tekniikasta, mutta he eivät halua.

Kreikan velkakriisin ratkaisemiseksi Godard ehdottaa, että aina kun joku hyödyntää puheessaan muinaisten kreikkalaisten logiikkaa, hänen tulisi maksaa kymmenen euroa. Jos joku ei halua maksaa, häneltä pitäisi viedä oikeus käyttää logiikkaa. Godardin mukaan tämä johtaisi ainakin uudenslaisiin ajatuksiin. Ja koska saksalaisten, ranskalalaisten ja brittien turismi on pillannut Kreikan, olisi vain kohtuul-

lista, että kreikkalaisille maksettaisiin jonkinmoiset korvaukset.

Nicodemus ja Godard ovat yhtä mieltä siitä, että vaihtoehto kapitalismille olisi sosialismi, joka ei olisi poliittinen järjestelmä vaan kulttuurimuoto, sillä Godardin mukaan kapitalismi tarvitsee aina vihollisia. Nicodemus arvelee, että Godardia kiusaa kulttuurisen kapitalismikritiikin puuttuminen, mutta Godardia vaivaa omien sanojensa mukaan se, että kulttuurinen kapitalismikritiikki jää pelkäksi kirjoitukseksi, *écriture*ksi. Sanan sijasta tarvitaan kameraa: sen avulla voidaan nostaa esiin asioita, jotka muuten jäävät huomaamatta.

Sanan voimattomuus risoo Godardia myös filosofiasa. Kun Nicodemus nostaa esiin Slavoj Žižekin tavan verrata uusliberalismia ja *Kung Fu Pandaa* – Žižekin mukaan järjestelmän naurettavuus on kaikkien nähtävillä, mutta silti se jatkaa olemassaoloaan – Godard muistaa muistuttaa myös elokuvia analysoivia filosofeja:

”Minulla on omat epäilykseni näistä filosofeista. Joskus heillä on mielestäni kiintoisia ajatuksia, mutta aina kun he ottavat esimerkkejä elokuvista, ne pistävät silmään. Kun he analysoivat elokuvaa ja sen kuvia, se tapahtuu kirjallisesta näkökulmasta. He pilkkaavat kehoja elokuvia, mutteivät tiedä, millainen on hyväokuva. Eivätkä he kirjoita hyvin. Kun vain ajatteleekin ensin Freudia tai Bergsonia ja törmää sitten johonkukaan sellaiseen kuin Slo... mikä hänen nimensä nyt on? Sloterdijk. Hän ei osaa kirjoittaa, mutta se ei estä häntä julkaisemasta kirjoja yksitoisensa jälkeen.”

Pelkkää retoriikkaa

R. Guy Emerson, politiikan ja kansainvälisten suhteiden tutkija Canberrassa toimivassa Australian kansallisessa yliopistossa, analysoi *Alternatives*-lehden elokuun numerossa retoriikkaa, jolla Yhdysvallat ja Venezuela pyrkivät toiseuttamaan toisiaan. Tzvetan Todorovin typologioihin tukeutunut Emerson totesi, että maiden kiistaisa suhde on väistämättä epätasapainossa: äkkiväärän Hugo Chávezin johtamalla Venezuelalla ei yksinkertaisesti ole propagandakoneistoa, jolla se voisi pyrkiä luomaan Yhdysvalloissa myönteisen kuvan Venezuelasta.

Mutta retoriikan lähiluku paljastaa Emersonille, että Venezuela on ainakin jossain määrin onnistunut käyttämään eräänlaista bumerangitaktiikkaa. Washingtonin sanavalintojen tavoitteena on tehdä Venezuelasta outo kummajainen, demokraattisen Amerikan epäliberaali anomalia, ja esittää Amerikan mannerdemokratian ja totalitarismin taistelutantereena. Niinpä Venezuelan valtaapitävät vaihtavat etumerkit: siinä missä Yhdysvallat pyrkii tekemään Venezuelasta poikkeuksen, Venezuela pyrkii tekemään Yhdysvalloista poikkeuksen.

Chávez herätti huomiota vuonna 2002 leimaamalla Yhdysvallat todelliseksi ”pahan akseliksi”, ja lisäksi hän on yrittänyt muuttaa kielteiset kuvaukset positiiviseksi voimaksi. Yhdysvaltojen ulkopoliittikka pyrkii homogeeniseen Amerikkaan, joten Chávez tukijoineen pyrkii painottamaan Pohjois-Amerikan ja Lati-

nalaisen Amerikan eroja. Retoriikassaan Chávez koettaa saattaa Latinalaisen Amerikan maat lähemmäs toisiaan vetoamalla siihen, että Yhdysvallat on niiden yhteinen vihollinen. Samalla hän väittää, että latinalaisamerikkalaiset ovat kielensä ja uskontonsa vuoksi yhtä kansaa. Ei ole ihme, että erityisesti valtiotierailuilla yksi Chávezin suosimista retorisista siirroista on paikallisiin vapaussankareihin vetoaminen. Kielenkäytön päämääränä on luoda kuvitteellinen yhteinen latinalaisamerikkalainen identiteetti.

Kun latinalaisamerikkalaisten yhteisiä piirteitä vastaan asetetaan vielä Yhdysvaltain politiikan aiheuttama maanosan aktiivinen köyhdyttäminen, on ymmärrettävää, miksi Chávezin kielenkäytöllä on kaikupohjaa myös alueen muissa maissa. Kuten Emerson toteaa, Yhdysvallat on antanut Chávezin käyttöön trooppeja, joiden avulla hän on voinut muodostaa kilpailevan kuvan Latinalaisesta Amerikasta. Chávez ja Obama ovat edelleen retoriikan antiikkisilla juurilla, rakentelemassa menestyksestä poliittista puhetta. Viattomien sivustakatsojien kannalta surullista on se, ettei retoriikka koskaan ole pelkkää retoriikkaa – etenkin silloin, kun yhdet yltiöpäät demonisoivat toisia yltiöpäitä.

Sokal vai Ankardo?

Kun skribentti kysyy tekstinsä aluksi, mitä pahuus on, tiedämme välittömästi,

ettei hän aio vastata kysymyksiensä. Kysymystä tarkasteltuaan ja teemaa esiteltyään hän toteaa lopuksi, että pahuus on niin monisyinen asia, ettemme voi määritellä sitä tarkasti – ikään kuin monisyisyys olisi tarkkuuden este.

Kun *Parnassossa* (4/2011) Pama Alavilo kysyy jo otsikossaan ”Miten bestseller tehdään?”, hälytyskellomme soivat korkealta ja kauas. ”Mikä piirre yhdistää *Kristityn vaellusta* ja *Kama Sutraa*, tai George Orwellia ja Danielle Steeliä?” aloittaa Alavilo. Tervejärkinen vastaus pyörii jo kielellemme päällä (”kirja”, ”paperi”, ”lukija” tms.), kunnes ymmärrämme, että Alavilo tarkoittaa ominaisuutta, joka liittyy nämä kaikki ”myyntimenestyksiin” eli bestsellereihin.

Tämän jälkeen Alavilo tarkastelee kysymystä ja esittelee teemaa yhdistellen mietteisiinsä vertauksia, jotka ovat... yllättäviä. Bestseller on kuin ”Afrikan tähti, joka löytyy pelilaudan viimeiseltä saarelta tai heti ensimmäisellä vuorolla Kairon vierestä. Jossain tapauksissa nappula on kadonnut, ja sen olinpaikka paljastuu vasta siivouksen yhteydessä.” Tekstin edetessä samassa hengessä ja lihassa alamme jo vakavasti epäillä *sokalism*in paluuta: ”Vaikka mikä tahansa kirja on periaatteessa potentiaalinen bestseller, vain hyvin pienellä osalla kirjallisuutta on mahdollisuus näyttää moista mainetta ja menestystä.” Kaikista kirjoista ei siis voi tulla myyntimenestystä?

Bestsellereitä ei yhdistä, määrittele tai takaa – ainakaan tyhjentävästi – genre, lumoava kansi, luokkajako, kirjallisuuspalkinnot, tuttu aihe (”Faust”) eli toisto, kir-

jallisuusohjelmat, markkinointi, raha tai julkisuus. Alavilo kääntelee kyllä kiviä, mutta kaikki on aina hieman erilaista eikä koskaan aivan samanlaista. Löytyy yhtäläisyyksiä vaan ei vastausta. Löytyy Richard Bachin *Lokki Joonatan*, hyvä esimerkki siitä, että ”bestsellerin tekee myös sitä ympäröivä kulttuuri, sosioekonominen ympäristö tai normaalikielellä sanottuna ne sijat ja se aika, jossa kirjaa lukee ja pitelee tahmaisissa käsissään muutama miljoona ihmistä. Jokin täällä terassilla, ruotsinlaivan kannella ja nostokurjen kopassa on sellaista, joka saa laajat joukot tarttumaan samaan kirjaan.”

Siis jokin jossakin on jotakin. Apua ei ole taloudestakaan. Vaikka se meneekin ”kohti etelää”, viime kesän kotimainen bestseller oli *Linnut äänessä, 150 lintulajia äänineen*. Lukijan tekee jo mieli ratkaista kysymys olettamalla, että kirjoituksen takana on tamperelaisten ensyklopedistien vinoilupoppoo, joka on päättänyt kokeilla kepillä jäätä. Tuntuma vain vahvistuu, kun Alavilo aprikoi, että tulevaisuudessa bestseller ehkä katoaa kohderyhmien käydessä yhä erikoisemmiksi ja pienemmiksi. ”Aika on kuitenkin siitä arveluttava tulkinnan kohde, että sen tarkasteleminen helpottuu vasta itse hetken mentyä ohitse.”

Loppupäätelmänään Alavilo esittääkin, että ”bestseller pakenee tarkkaa kaavaa ja säilyttää mysteerielementtinsä”. Helputuksemme on suuri. *Kristityn vaelluksen* ja *Kama Sutra*n yhteinen piirre on siis ”mysteeri” eli salaisuus, kaikkien vastauksen äiti. Näin saamme kaiken, eikä mikään muutu. Mutta nauraako joku jossakin partaansa?